

Modro in preišljeno ste nas vodili, pravijo učenci v javni svoji svedoĉbi Neĉásku, ljubeznjivo in poterpeŹljivo z nami ravnali. — Ker mladina sama nekaj ne zna še misliti, nekaj nerada veĉ preišlje in je najveĉ lehkomišelna; treba je, da so tim bolj preišljeni nje učitelji in gojitelji. — Moder in preišljen voditelj lehkomišelní mladini je bil Neĉásek, in kolikrat pri učiteljih srednik in besednik, vzlasti pevcem, ki so navadno nekoliko serboriti, in je marsikdaj poravnati bodisi v nravih in naukih, bodisi v podporah zasluŹenih ali rado-voljnih nagradah!

„Ĉednost ni ĉednost, ako pogreša se v njej previdnost,“ pravi Hevenesi. — Previdnost pa kaŹe voditelju, kako so splošnje postave in veleve po lastnih razmerah in potrebah vravnovati in izvrševati posebej, da so koristne in da pospešujejo visoki namen. — Ĉednosti moĉ je ljubezen, piše Hevenesi; ljubezni perva lastnost pa, da je poterpeŹljiva, kaŹe sv. Pavel (I. Kor. 13, 4), kteri — „uĉenik narodov“ — postal je „vse vsem“. — V teh krepostih je Neĉásek modro ravnal res tudi po besedah Tacitovih, sedaj ljubo sedaj hudo, sedaj mehko sedaj terdo, kakor so bili grešniki ali grešniĉki.

Lepo je prositi, lepše je deliti odpušĉenje — milosti. — Bodi otrokom, ktere vzrejaš, nekako oĉetovska in materska previdnost BoŹja. Uĉencem bodi oĉe, uĉi Fenelon; bodi jim tudi mati, modro pristavlja Dupanloup.

Spomini na Dunaj in okolico.

Posnel po svojem dnevniku Josip Leviĉnik, ljudski učitelj.

(Dalje.)

Moje naĉelo:

Kar lepega vidiš, hvalovrednega slišiš, koristnega skušiš, zapíši! — Po tej poti otmeš marsikdaj pozabljivosti, in postavljaš hkrati sam sebi stalni spominke po prilovici latinske: „*Litèra scripta manet*“, ali po našem: „Zapisana ĉerka ostane“.

Ker sem tolikokrat slišal praviti o sprelepoti in krasoti nove Altlerchenfeld-ske cerkve, sem hotel pred svojim odhodom iz Dunaja videti tudi še njo. Za korake v ta namen storjene mi pa tudi ne bode žal do zadnjega zdihljeja svojega življenja. Nahaja se to svetišĉe v VII. dunajskem okraji, zvanim „Neubau“. Lepše bizantinske stavbe še nisem videl, in si ĉlovek kaj krasnejšega celo komaj misliti more. Mladi, a ĉez mere nadopolni arhitekt J. Jurij Müller napravil je naĉert za to izvanredno sprelepo svetišĉe, ki se je jelo zidati pod njegovim osebnim vodstvom l. 1848. Źalibog, da je naslednje leto (2. dan maja 1849) skonĉal ta bistroglavni umetnik svoje mlado življenje, in tedaj ni vĉakal, da bi bil mogel videti in se radovati doveršenega dela. Nepopisljivo veselje

bi njemu bilo moglo to vzrokovati. Zidanje sta potem nadaljevala prijatelja ter sodelavca rajnega, Fiedler in Sitter, in sme se reči, da imenom vseh treh arhitektov je zagotovljen častni spomin, dokler bo stalo to svetišče. Zunanost je dvastolpne, s ponosno kupljo ter z neštevilnimi malimi strešnimi stolpiči, kronane cerkve je tako doveršene lepote, take umetne sestave in izpeljave, da bi se človek moral poleg nje vستي, ker se je stoje skoraj ne more dovolj nagledati. Najmanjše reči ni, ki bi krasoto ovirala ali omejevala, z eno besedo: nenavaden zidarski umotvor je ta stavba. Sicer je lastnost bizantinskih zidarjev taka, da se one veliko ložej ozališajo v zunanosti, kot v znotranjem; al pri tem svetišču skerbelo se je, da je tudi znotranja krasota z zunanjo v popolnem soglasju. Arhitektom prihiteli so na pomoč slikarji, kiparji, pasarji, steklarji, kamnoseki, orglodelec in zvonar z vsemi svojimi bogatimi vedami, ter doveršili v znotranjem to, kar pričeli in zgotovili so uni pri zunanosti. Že koj v lopi, ki je vravnana na čelu svetišča med zvonikoma, zastanejo naši koraki, ter se oči vidoželjno ozirajo po njenih stenah. Šestero sprelepih presnih slik kaže nam tū dela, katera je opravljal Večni Mojster, Bog, v šestih dnevih stvarjenja. Na kraji, kjer bi se po simetrični razdelitvi imela nahajati sedma slika, je glavni vhod v znotranje prekrasne cerkvene prostore. Koliko versko bistroumje je kazal slikar že tū, češ: Kristjan! šest dni delal je Tvoj Bog in trudil se; posnemaj ga! — sedmi dan pak je počival in posvetil sebi v čast; praznuj Gospodov dan, hodi v cerkev, in moli ga! Je pa tudi res, da, ako lepota veže Božje vnema in napolnuje kristjana s pobožnimi in blagimi čutili ter nagiblje ga k molitvi, mora se mu v tej cerkvi všibiti koleno; če kje drugej, tukaj mora se mu povzdigniti duh na višave. Vse stene tri ladjine, 36 $\frac{1}{2}$ ° dolge, 14° široke, in s kupljo 20° visoke cerkve so prenapolnjene s slikarskimi umotvori in izdelki prvih dunajskih mojstrov; tudi ena ped zidovja ni brez bogate slikane ali pozlačene olepšave. V svojih delih neumerljivi Führich dobil je bil specielni nalog, osnovati načertje za figuralno okinčje; rešil ga je, bi djal, v popolni, nedosegljivi meri, kakor tudi g. g. Blaas (česar dela sem še omenil pri popisu „arsenal-a“), Binder, Dobyaschofsky, Engerth, Kuppelwieser, Mayer, Schönman in Schulz, ki so po njegovih osnovah in načertih izdelovali presne slikarije. Enaka hvala gre tudi vsem drugim umetnikom, ki so imeli kaj opraviti z izdelki svoje struke pri tej cerkvi; imenujem zlasti arhitekta, Van der Nüll-a, po čegar načertih se je izdelalo znotranje cerkveno orodje; dalje kiparja Preleuthner-ja in Hans Gasser-ja, orglodelca Al. Hörbinger-ja in zvonarjo Hilzer-ja (že tudi po Kranjskem dobro znanega), čegar sedmeri zvonovi zvone najpopolnejši A-dur soglas (A-dur Accord), ter tehtajo nad 182 stotov. Akoravno je „Altlerchenfeld-ska cerkev za one, ki prihajajo iz naših krajev

na Dunaj, nekoliko odročna, naj vendar ne zamudi nihče, katerega pripelejo morda kdaj okoliščine v cesarsko metropolo, potruditi se do nje; obilno bodo mu poplačani koraki s svestjo, da je videl eno najlepših katoliških svetišč obširne Avstrije. —

Zdaj naj pa povem še kaj o večernem poslovilnem shodu vseh učiteljev v slovečej Likey-evi gostilnici, o kateri gre glas, da je ona „ein Unicum auf dem Continente“; kajti v nji se dobé poleg najbolj okusnih piv in vin, domača jedila in delikatese vseh narodov, in to precej o jutru, pa tudi opoldan in na večer. Nahaja se ta gostilnica v podaljšani „Kärnthnerstrasse“ (h. št. 61), ter blizo Elizabetinega mosta. Da bi ne bili nikomur v napótje, in bi tudi nas v naši resnično pravi bratovski združbi nihče ne motil, zvolili smo si bili kot kraj našega snidenja podzemeljsko pivarno dvorano (Bier-Halle)*. Akoravno je ona precej prostorna; za nas bila bi pa vendar kmalu pretesna. Bilo se nas je namreč snidilo blizo 300 oseb; počastili so naš shod tudi blagorodni gosp. ministerialni svetovalec dr. Hamm, velespoštovani in občeljubljeni minist. sekretar dr. Lorenz in gg. profesorji vseh treh oddelkov. Prav po očetovski zasedli so bili oni mizo ob sredi dvorane, mi učitelji pa smo bili razversteni okrog in okrog njih. Kakor je že sploh o tacih prilikah navadno, je vladala spričetka med družbo bolj zmerna in spodobna tihota; sčasoma jeli so se vendar jeziki zazreševati in postajalo je čezdalje glasneje. Zdaj poprosil je za besedo načelnik (Obmann) našega II. razreda, mnogo čislani gosp. dr. Gustav Zeynek*), in govoril najpred o dobroti in koristi vstanovljenja gospodarskega kurza. Ko je o sklepu govora povdaril, da za to blagost gre v prvi versti zahvala Njih Veličanstvu, presvitemu cesarju, ter zaklical Jim, „Hoch!“ zadonel je iz gèrl vseh nazočih gromovito trikrat ponovljeni „Hoch!“, kateremu slavoklicu sledila je zdajci tudi od vseh nazočih v brenčečem koru navdušeno zapeta cesarska himna. Koj za tem povzame zopet besedo gsp. dr. Zeynek, zahvaljuje se visokorodnemu gsp. ministru Potocki-mu, nazočimu gg. minister. svetovalcu dr. Hamm-u in sekretarju dr. Lorenz-u za blago skerb, ki so jo imeli za nas skozi ves čas gospodarstvenega kurza; g. g. profesorjem pa za dobrotno delitev toliko koristnih nauk, obljubovaje v našem imenu, da si jih hočemo vtisniti globoko v

*) Na Dunaji nahaja se že več tacih podzemeljskih prostorij, kjer se toči kot pijača navadno le pivo, odtod tudi ime „Bier-Halle“. Za jesti dobi se vsega, kar le počeli človeški slaj; so pa te dvorane tako krasno ozališane, ter zlasti o večerih tako obilno razsvitljene, da bi se človek kmalo mislil v kakem začaranem gradu. Kar prijetnost še pospešuje, je to, da je ondi v poletju posebno hladno, toraj se gostov navadno tudi vse tare po teh pivarnih kletih. Pisavec.

**) Dr. Gust. Zeynek je zet kranjskim šolam nepozabljivega nekdanjega dež. šol. nadzornika viteza dr. Fr. Močnik-a. Služboval je l. 1869 v Gradcu, zdaj pak je ravnatelj učitelj. pripravnišnice v Holomuc-u na Moravskem. Je mož jako bistre glave, in je spisal že več šolskih knjig. Pisavec.

spomin, in širiti jih na vso moč v svojih daljnih domovjih med národ in mladino sebi v odgojo izročeno. S trikratnim slavoklicem „Hoch!“ na vse tri imenovane gospode skončal je svoj góvor; trikratni grogoviti „Hoch!“ zaklicali smo tudi vsi zbrani. Zahvaljevali so se potem najpred g. dr. Lorenz; za njim je govoril precej obširno g. dr. Hamm, dalje še g. g. profesorja Hecke in posebno priljubljeni nam g. dr. Wilhelm (oni, ki je lanskega leta po Bohinju pregledoval na novo ustanovljene sirarije). Vsi povdarjali so z vneto besedo, kako naj bomo učitelji neutrujeni in marljivi pri svojih podukih v prid ljudstva, mladine i. t. d. Po napitnici, katero je napravil gosp. prof. Hecke na zbrane učitelje, jelo se je prepevati. Nemški pesmi sledila je zdajci češka: „Kje domov muj!“ in ker se je med tem g. dr. Lorenz približal mizi, kjer smo združeni sedeli slovenski učitelji, ter očitno željo izrekel, slišati tudi našo: „Pridi gorenc“, smo jo, se ve, kaj radi in z veliko navdušenostjo zapeli. Za nami oglasili so se zopet v nemščini Tirolci, potem severni Slovani in Rumunci; povedati pa moram vendar očitno (akoravno lastna hvala ni vselej na pravem mestu, tû pa, menim, sme se že glasiti), da zvonec nosili so ta večer naši slovenski napevi. Zlasti je pesem: „Otok bleški“ pri verstici: „Kdor si tukaj, le zaukaj“ s svojim originalnem „juhe!“ (zaukal v klasičnem tenoru verlo dobro J. S — è) privabila vedno več poslušalcev okrog naših miz, in sledile so še: „Tam za goro“; „Po jezzeru“ i. t. d. Nadučitelj Jak. Schwarz iz Predarlskega (ki je pozneje tudi imel govor v svojem domačem narečju), ni mogel prehvaliti naših napevov, ter očitno mi djal: „Das hätte ich nicht geglaubt, dass ihr Slovenen so was, wirklich Schönes, zusammen zu bringen im Stande seid!*) Naj povem tudi to, da med petjem in pri napitnicah čulo se je toliko „slava“ in živio-klicev“, da se je lahko spoznalo, da korenine slavjanske lipe v Avstriji segajo od ene do silno daljne druge meje njene. — Po 10. uri poslovlili so se g. g. profesorji; blagi g. dr. Lorenz pak ostal je med nami čez 11. uro, ter pomenkoval se tako prijazno z nami, kot kak učiteljski sobrat. Proti polnoči razšli smo se v naj boljši volji. Gotovo hrani z manoj vred marsikak v svojem sercu še to uro neizbrisljiv spomin na Likey-evo gostilnico, ter na nepozabljivo poslovilno veselico dne 22. sept. 1869.

(Dalje prih.)

*) Bil je to taist izversten in jako zmožen nadučitelj Schwarz, ki je predlanskim v naj éverstjejših letih tako žalostne smerti vmerl, zaboden v vrat po bivšem nekdanjem učencu. Sledil sem z veliko vedoželjnostjo po časnikih razglašeni pravdi zoper mladega morilca. Obsojen je bil na 5 1/2 let v ječo, kar je po moji pičli in nemerodajni razsodbi pač malo oziroma na posiljeno smert moža, ki bi bil lahko še mnogo mnogo koristil svojemu rodu.

Pisavec.